



آیت‌الله
رئیس‌ی رویکرد
سیاست
خارجی خود
را تمرکز
پر توسعه
مناسبات
راهبردی با
همسایگان
قرار داد و
جالب توجه
آنکه نخستین
سفرهای
خارجی ایشان
به شورهای
آسیای مرکزی
انجام گرفت
و از این حیث
این منطقه
جایگاهی
ارتقا یافته
در سیاست
خارجی جدید
تهران پیدا
کرد



عکس: ایرنا

شوکت میرضیایف، رئیس‌جمهور ازبکستان امروز به ایران سفر می‌کند

تهران و تاشکند در مسیر همگرایی

سران سازمان همکاری منطقه‌ای شانگهای به میزبانی ازبکستان صورت گرفت، نویدبخش گشایش مسیری قابل اتکا در توسعه مرادوات اقتصادی بود که بی‌تردید تحقق آن تا حدود زیادی به تغییر نگاه سیاست خارجی ایران در دولت سیزدهم و اختلافی قرار گرفته بود، جست‌وجو می‌کند.

پیشرفت سریع فرایند عضویت جمهوری اسلامی در سازمان همکاری «شانگهای» که در پی حضور آیت‌الله رئیسی در بیست‌ودومین نشست

مسحوب می‌شود. این مهم در چهارچوب نگاه ویژه دولت سیزدهم به گستراندن چتر دیپلماسی خود در منطقه آسیای مرکزی بویژه ازبکستان صورت می‌گیرد و تقویت پیوندهای سیاسی و اقتصادی با این کشور را که پیش‌تر تحت تأثیر برخی موضوعات اختلافی قرار گرفته بود، جست‌وجو می‌کند.

پیشرفت سریع فرایند عضویت جمهوری اسلامی در سازمان همکاری «شانگهای» که در پی حضور آیت‌الله رئیسی در بیست‌ودومین نشست



پایگاه اطلاع‌رسانی دولت

حامیان «دیپلماسی التماسی» یاد بگیرند

دیدگاه

وزن و ثلا، کوبا و نیکاراگوئه در امریکای لاتین به پایان رسید. دولت سیزدهم به دلیل تمرکز بر دیپلماسی اقتصادی و همچنین به دلیل رعایت توازن و چندجانبه‌گرایی در دیپلماسی، تا امروز کارنامه موقتی در سیاست خارجی به جای گذاشته است.

دکتر رئیسی تاکنون به روسیه، قزاقستان، ترکمنستان، چین، تاجیکستان، عمان، قطر، امریکا،

ازبکستان، اندونزی، سوریه، ونزوئلا، کوبا و نیکاراگوئه سفر داشته و آنچه در این سفرها دنبال شده، به گفته دولت، رویکرد جذب منافع اقتصادی برای کشور بوده است. بخش قابل توجهی از تعاملات دولت سیزدهم با دولت‌های منطقه امریکای لاتین بویژه ونزوئلا، به صادرات نفت، معیانات گازی، صدور خدمات فنی و مهندسی، صدور کالا و تجهیزات نفتی ایران،



آنچه پیش از هر مؤلفه دیگری موقعبیت امروز ازبکستان را نه تنها در منطقه، بلکه در جهان منحصربه‌فرد کرده، اصلاحات و تحولات توسعه‌ای-سیاسی است که از سال ۲۰۱۷ به در این کشور اجرا شده است

این کشور از موقعیتی منحصربه‌فرد در قلب ژئوپلیتیک آسیای مرکزی برخوردار است. همسایگی با هر چهار جمهوری این منطقه و همچنین افغانستان، موقعیتی کلیدی در جغرافیای منطقه ایجاد کرده و به لحاظ تاریخی، فرهنگی و اجتماعی نیز دربرداشتن مراکز مهم تاریخی و تمدنی همچون سمرقند، بخارا، خیوه، خوقند، تاشکند و همچنین میراث مشاهیر بلندآوازه، این خطه را به قطبی برای تولید فکر، فرهنگ و دانش در طول تاریخ بدل کرده است. در عین حال ازبکستان به لحاظ سیاسی نقطه آغاز مدرنیته در آسیای مرکزی در طول یک قرن اخیر بوده و این میراث بر جای مانده از شوروی سابق بر مزیت‌های این کشور افزوده است.

تحولات توسعه‌ای-سیاسی

آنچه پیش از هر مؤلفه دیگری موقعبیت امروز ازبکستان را نه تنها در منطقه، بلکه در جهان منحصربه‌فرد کرده، اصلاحات و تحولات توسعه‌ای-سیاسی است که از سال ۲۰۱۷ به بعد در این کشور اجرا شده است. حضور شوکت میرضیایف در رأس قدرت به‌عنوان رهبری تحول‌خواه و عملگرا، شرایط جدیدی را در این کشور به وجود آورده و در حوزه اقتصادی عمیق‌ترین اصلاحات به اجرا درآمده است. بانک جهانی رشد اقتصادی این کشور را در سال ۲۰۲۱ معادل ۷٫۱ درصد اعلام کرده و منابع داخلی این رشد را در سال ۲۰۲۲ پیش از ۵ درصد اعلام کرده‌اند. در کنار این موضوع، توسعه صنعتی سریع و متمرکز نیز در این کشور بویژه در صنایع کلیدی همچون خودروسازی، نساجی، صنایع معدنی و کشاورزی به وقوع پیوسته است. نساجی نمادین تحول بنیادین محسوب می‌شود. در حالی که این کشور تا پیش از این صادرات پنبه خام بود، در یک طرح توسعه صنعتی در کمتر از ۵ سال صادرات پنبه خام را با نخ پنبه جایگزین کرد و اکنون درصد توقف صادرات نخ پنبه و فروش پارچه به جای آن است. تولید خودرو در این

کشور در طول کمتر از پنج سال بیش از ۴ برابر رشد داشته و رشد ساخت‌وساز نیز میانگین سالانه حدود ۲۰ درصد را به ثبت رسانده است. مجموع این شرایط منجر به تقویت تجارت خارجی شده و شاخص باز بودن تجاری را از ۳۰ در سال ۲۰۱۶ به ۷۲ در سال ۲۰۱۹ رسانده است. از همین رو است که در سال ۲۰۱۹ تجارت خارجی این کشور با عبور از مرز ۴۰ میلیارد دلار رکوردی بی‌سابقه را به ثبت رساند.

سیاست‌های باز

در کنار این تحولات اقتصادی، سیاست‌های باز ازبکستان با لغو روادید با بیش از ۱۰۰ کشور در بازه‌های پنج‌ساله، در عین حفظ ثبات سیاسی، موجب شده است روابط سیاسی گسترده و دیپلماسی فعالی توسط این کشور شکل بگیرد. از این رو ازبکستان به یک شریک ثابت برای توسعه تعاملات سیاسی و منطقه‌ای با بسیاری از کشورها در آسیای مرکزی تبدیل شده است. در این رویکرد ازبکستان تلاش کرده است ضمن توسعه حوزه‌های تحرک دیپلماتیک و گستردگی تعاملات خارجی با محوریت کشورهای همسایه بویژه کشورهای اسلامی، رویکرد چندجانبه‌گرایانه فعالی در پیش بگیرد. این سیاست در کنار ابتکارهای ژئواکونومیکی و سیاسی در چهارچوب سازمان‌های بین‌المللی، جدا از این‌ها، شکل‌گیری مشارکت‌های راهبردی و بازتعریف منافع مشترک را برای این جمهوری و سایر کشورها پدید آورده است. تحول در روابط با جمهوری اسلامی ایران متأثر از نگاه‌های جدید دولت شوکت میرضیایف، یکی از پرونده‌های مهم این سیاست خارجی جدید بوده است. در حالی که روابط تهران و تاشکند از سال‌های ۱۹۹۲ تا ۲۰۱۶ روند نسبتاً راگد و بعضاً سردی را طی کرده بود، در سال‌های اخیر بویژه در سال گذشته با دیدارهای متعدد رؤسای‌جمهور و نگاه ویژه ازبکستان نسبت به جمهوری اسلامی ایران،

این روابط روند رو به رشدی به خود گرفته است.

سفرهای اولیه رئیسی به آسیای مرکزی

نکته جالب توجه در این میان آن است که نقطه اوج این تحولات در ازبکستان همزمان با احیای سیاست همسایگی دولت سیزدهم در جمهوری اسلامی ایران بوده است. آیت‌الله رئیسی رویکرد سیاست خارجی خود را تمرکز بر توسعه مناسبات راهبردی با همسایگان قرار داد و جالب توجه آنکه نخستین سفرهای خارجی ایشان به کشورهای آسیای مرکزی انجام گرفت و از این حیث این منطقه جایگاهی ارتقا یافته در سیاست خارجی جدید تهران پیدا کرد. رئیس‌جمهور در اولین و دومین سفر خارجی خود به دوشنبه و عشق‌آباد، دیدارهای مجزایی را با شوکت میرضیایف ترتیب داد و توسعه روابط دوجانبه در این سفرها که در نخستین ماه‌های ریاست‌جمهوری ایشان انجام گرفت، به راهبردی بنیادین تبدیل شد. سفر به سمرقند در سپتامبر ۲۰۲۲ نیز نقطه اوج تحقق سیاست همسایگی ایران در قبال ازبکستان است که در خلال آن توافقات و دستاوردهای مهمی بین دو کشور حاصل شد. روند مبادلات تجاری و دیدارهای سیاسی دو کشور در طول سال‌های اخیر نشان از یک جهش دارد. براساس آمارهای رسمی منتشر شده توسط سازمان توسعه تجارت ایران، مبادلات تجاری ایران و ازبکستان از ۲۵۵ میلیون دلار در سال ۹۹ به بیش از ۵۰۰ میلیون دلار در سال ۱۴۰۰ رسیده است. این رشد بیش از ۱۰۰ درصدی در مبادلات تجاری در یک سال نشانه مهمی از این جهش در روابط دوجانبه است. اکنون که تهران در آستانه میزبانی از سفر تاریخی رئیس‌جمهور ازبکستان قرار دارد، نقطه عطف جدیدی در روابط دوجانبه در حال شکل‌گیری است. توافقات و دستاوردهای دو کشور در این سفر می‌تواند با تاقی گذار توسعه‌ای ازبکستان و تکامل سیاست همسایگی دولت سیزدهم نقطه عطفی را در تحولات منطقه‌ای رقم بزند.



در دولت قبل به دلیل اینکه «وزارت امور خارجه» به «وزارت برجام» تبدیل شده بود، تعامل با کشورهای جهان و دیپلماسی فعال اقتصادی به طرز تأسفبرانگیزی مورد غفلت قرار گرفت. نکته قابل تأمل اینجاست که در آن مقطع، تعامل با کشورهای جهانی و سازمان‌هایی از جمله شانگهای و بریکس نیز به برجام و FATF گره زده شد

رسیده که بالاترین میزان از اوایل سال ۲۰۱۸ است. آزادسازی بخشی از اموال بلوکه شده ایران، قرارداد سوآپ گازی کشورهای همسایه، تبادل برق با همسایگان، وصول مطالبات صادرات انرژی، جذب قابل توجه سرمایه‌گذاری خارجی، صادرات ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار قطعه ایرانی به پالایشگاه‌ها در امریکا جنوبی، واردات واکسن کرونا و در ادامه صادرات واکسن ایرانی کشورها متعدد از اقدام دولت‌ها برای کنار گذاشتن دلار از معاملات فی‌مابین و استفاده از ارزهای محلی شنیده می‌شود. جالب اینکه فاصله تکرار این اخبار هر روز کمتر و کمتری شود. از چین در شرق و برزیل در غرب جهان تا روسیه و هند همگی بر یک تصمیم اشتراک نظر دارند؛ دلار قابل اتکا نیست.

باید وابستگی خود به «فراسرزمینی بودن دلار امریکا» را نیز کاهش دهد. « وزیر خزانهداری امریکا در جلسه استماع کمیته خدمات مالی مجلس نمایندگان امریکا اذعان کرد که تحریم‌های واشنگتن باعث شده تا کشورها به دنبال جایگزینی برای دلار باشند. نکته قابل توجه اینجاست که این روزها خبرهای متعددی از اقدام دولت‌ها برای کنار گذاشتن دلار از معاملات فی‌مابین و استفاده از ارزهای محلی شنیده می‌شود. جالب اینکه فاصله تکرار این اخبار هر روز کمتر و کمتری شود. از چین در شرق و برزیل در غرب جهان تا روسیه و هند همگی بر یک تصمیم اشتراک نظر دارند؛ دلار قابل اتکا نیست. رهبر معظم انقلاب مدت‌ها قبل از اعتراف غرب از «پیچ تاریخ» خبر داده‌اند و در یک‌سال اخیر در فرمایشات خویش حداقل ۳ مرتبه به «نظم جدید در جهان» اشاره فرمودند. ایشان، ۶ اردیبهشت ۱۴۰۱ در دیدار جمعی از دانشجویان فرمودند: «امروز جهان در آستانه یک نظم جدید است؛ یک نظم بین‌المللی جدید در پیش است... بوش پدر گفت امروز دنیا، دنیای نظم نوین جهانی، نظم تک‌قطبی امریکا است؛ یعنی امریکا در رأس دنیا قرار دارد. البته اشتباه می‌کرد؛ بد فهمیده بود. از همان بیست سال قبل، بیست و چند سال قبل تا امروز روزی‌روز امریکا ضعیف‌تر شده؛ روزی‌روز ضعیف‌تر شده؛ هم در درون خودش و در سیاست‌های داخلی‌اش، هم در سیاست‌های خارجی‌اش، هم در اقتصادش، هم در امنیتش، در همه چیزها امریکا از بیست سال پیش تا امروز ضعیف‌تر شده؛ لکن به هر حال امروز دنیا در آستانه یک نظم جدید است.» ایشان همچنین ۱۱ آبان ۱۴۰۱ در دیدار با دانش‌آموزان فرمودند: «علائم زیادی وجود دارد که نظم کنونی جهان دارد تغییر پیدا می‌کند و نظم

جدیدی بر جهان حاکم خواهد شد... یک خطوط اساسی‌ای هست که مطمئناً این خطوط اساسی در این نظم جدید هست. خط اساسی اول عبارت است از انزوای امریکا... خط اساسی دوم؛ انتقال قدرت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی و حتی علمی، از غرب به آسیا است... خط اساسی سوم هم این است که فکر مقاومت و جبهه مقاومت در مقابل زورگویی گسترش خواهد یافت، که منکرش جمهوری اسلامی است... رهبر معظم انقلاب اخیراً در ۱۵ فروردین ۱۴۰۲ و در دیدار رضایی با مسئولان نظام نیز فرمودند: «دنیا در معرض یک تحول سیاسی مهم است. یعنی وضع نظم جهانی در حال تغییر است... این تحول جهانی خوشبختانه در جهت تضعیف جبهه دشمنان جمهوری اسلامی است... یکی از مهم‌ترین مخالفین ما در سطح جهان دولت امریکاست. امریکای اوپاما از امریکای بوش ضعیف‌تر بود. امریکای ترامپ از امریکای اوپاما ضعیف‌تر بود. امریکای این آقا از امریکای ترامپ ضعیف‌تر است... رژیم صهیونیستی هم می‌بیند در چه وضعی است... امریکا جنگ اوکراین راه انداخت... الان این جنگ موجب شده است که بین متحدین اروپایی امریکا با امریکا به‌تدریج مدام فاصله بیفتد و فاصله زیاد شود. چون اروپایی‌ها دارند تک‌تکش را می‌خورند. امریکا سودش را می‌برد. جهان به گزارش فارس پیلاس، جهان در حال گذار از یک پیچ تاریخی بسیار مهم است و مصادیق نظم نوین جهانی روزی‌روز بیشتر نمایان می‌شود. براساس مستندات متعدد «ایران قوی» در این نظم جدید جهانی نقش ویژه و غیرقابل انکار دارد. بهتر است جریان غربیگرا، یکبار هم که شده از سهل‌اندیشی فاصله گرفته و واقع‌گرا باشد و همی که هم درباره نظم جدید جهانی کسب اطلاع کند. تحولات اخیر در جهان و رویکرد درست دولت سیزدهم در دیپلماسی، کلاس درس سیاست خارجی برای حامیان «دیپلماسی التماسی» است.